

GLAS

AKADEMSKI

LETO III. ŠTEV. 13.

LJUBLJANA, 12. APRILA 1935.

AKADEMSKI PEVSKI ZBOR: SLOVENSKA NARODNA PESEM.

(Velika koncerta 1. in 5. aprila v Ljubljani.)

A. S.

Narodna pesem je tako raznovrstna kakor drevo v šumi, je natura sama. Narodna pesem je zrcalo tisočerihih vzgibov čustva, boli in tuge, radosti in prešerne razgibanosti v nešteti odtenkih.

Lansko leto nam je naš zbor zapel belokrajsko in koroško pesem, črpal je iz neizmernega rezervuarja naše narodne pesmi; letošnji študij je veljal panonski, sredozemski, gorenjski in dolenski pesmi. France Marolt je izbral njene tipične primere, očiščene in stilno pravilno prirejane, da smo tudi to pot zrl v globine narodne biti, kakor nam je dana ob ustvarjanju in ponovno ustvarjanju glasbe naše dobe kaj redko. Osnova temu delu je obsežno znanje glasbenega folklorja in obvladanje stilno-kritičnih kriterijev, ki morajo smotreno uravnati nagonsko čustveno dožemanje, ne samo ob priredbah, marveč tudi pri interpretaciji v reprodukciji. Jasno znanje teh zakonov je postulat, sicer bi bila skala možnosti dokaj revnejša in individualnosti predana na milost in nemilost. Vsako gledanje z drugih vidikov je enostransko, nekritično, ljubiteljsko, individualno-kapriciozno in morda le psihološko-patološko zanimivo. Med Slovenci prodira in narašča zavest vrednosti stilnega gledanja, upira se neznan konzervativen del, ki ne more biti avtoritativen in plodno aktiven pri naporu za poglobitev našega narodnega jezika v muziki.

Pesmi panonskega okrožja izpričujejo samobitno življenje, katero išče izraza v religiozni mistiki in v erotično-liričnem hrepenenju. Junaško-epsko stremljenje naših pradedov je prineslo svoj delež iz prvotne skupne pradomovine Slovanov, ki nam je drag in pomemben.

»Prelepo polje« (Fr. Kimovec) nas overuje o socialnem čutu, ki je odet v pristno poezijo:

»Pred nín so cvéle róžice
za nín so šle sirótiče,
sirótiče zapuščene,
pri Bógi 'majo 'smílene.«

»Ljubi konja jaše« (Fr. Marolt) je slika erotičnega nastrojenja. Jedrnato in kar najkrajše poje pesem:

»... kónjič zahrzgeá, rožmarin razcevéá.«

»Vóznica« (M. Tome) je pesem nezakonske matere, ki zada z lastno roko svojemu otroku smrt. Njen konec je tolikanj življenjski trpek ob spominu na kal nesreče:

»O ti presládko vínce,
dáló si se léhko píti,
nesréčna moja gláva
dálá si se noríti.«

Usodna bol panonskega dekleta je zgoščena bol milijon sester v trpljenju nezakonskega materinstva. Prireditev je poduhovljena in izredno uspela obogatitev naše vokalne literature.

»Lepa Vida« (M. Tome) je junaško-epška pesem in poveljuje ženo-junakinjo. Prireditev je epsko široka po značaju, a hkrati lahkega ritma. Z veseljem jo moremo uvrstiti v krog posrečenih junaških pesmi. Gospa Bernot-Golobova je pela Vido ob spremljevanju zboru, timbre njenega glasu se je zil v enovito barvo z zborom. Karakter

junakinje Vide je bil zajet preprosto, neizumetničeno.

»Žuta vuga« (M. Tome) je primer arhaističnega naturalističnega instrumentalnega značaja, kakor veleva opomba k tekstu v programu. V Panoniji je bilo podobnih napevov mnogo, na posodo so hodili semkaj glasbeni velikani (Haydn, Mozart, Schubert, Beethoven). Tej pesmi dajejo posebno značilnost tenorji.

DIRIGENT FRANCE MAROLT

»Flosarska« (O. Dev) je edina pesem iz panonskega okrožja živahnega ritma in veselejše v tem izboru. Pesem je značilna za naše stanovske pesmi minulih dob. V Maroltovi interpretaciji je zaživela novo življenje. V tako dovršeni obliki je nismo še čuli na koncertih.

Sredozemlje. Junaška narodna pesem »Kralj Matjaž« (M. Tome) poveljuje junaka, ki je bil v vodo vržen in katerega reši Marjetica, turškega kralja mlajša hči. Prireditelj je združil več variant starih plesov v eno celoto, prehodi se karakteristično prelivajo, vmes se vrste napevi in odpevi ob spremljanju zboru. Lapidarno realistično pripovedovanje se močno razlikuje od panonske junaške pesmi.

»Barčica« (Fr. Marolt) slika težko uro slovesa. Priredba ne zveni sentimentalno in tudi v interpretaciji se razcvete lirika v zdrav cvet.

»Od mrtve deklice« (E. Adamič) poje narodna pesem »uód áne mláde déklèè, kü zdei tlè mertvá leži.«

»Žena-mož« (V. Ukmar) je primer starih kranjskih plesov, prireditelj je podčrtal njih instrumentalni in hkratu tudi šegavi značaj prepira moža in žene ob repi in repnici. Prireditelj posrečeno razpleta napev in hodi nova, svoja pota.

»Vinski brat« (J. Kocijančič) opeva naše tradicionalno veselje do vina, katerega ne zatre niti grenka kaplja — misel na smrt. Prireditev je preprosta in radi splošnosti brez sodelovanja dojemljiva.

Reproducirane pesmi sredozemskega okrožja so v primerjavi s panonskimi epično pripovedovalnega realističnega značaja, kar nam dokumen-

tira pestrost naše narodne pesmi, ki se spreminja s pokrajino in prebivalci.

Gorenjsko. Junaška pesem gorenjskega rodu je n. pr. »Lámbergar in Pegam« (M. Tome). Prireditev morda ne dosega jedrnatosti besedila in dramske napetosti, vendar je rezultat razveseljiv, ko se orje nova ledina, ni moči vselej za vsako njivo pluga dovolj globoko zasadi v brazdo. Pripomba v tekstu pravi: »Melična struktura napeva čudovito spominja na staroruske narodne napeve, ki sta jih uporabljala zlasti pogosto v svojih delih M. Glinka in M. P. Musorgskij in je stilno-kritičen primer nordijsko-slovanske melodije«. Pripev in odpev se vrstita ob spremljavi zboru, dokler ne izzveni v mogočno crescendirani konec:

»Kar wóč' imét' nej se zgodí,
nej dógo še toj rod žévi.«

»V klošter bi šla« (F. Marolt) slika religiozno lirično občutje postarnega dekleta.

»Koleda« (F. Marolt) je božična koleda in redki primer porušenega korala.

»Vojaška« (F. Marolt) je podoba slovesa fantov in mož, ki odhajajo na vojno. Težo bridkega poslednjega trenutka podčrtavajo tenorji ob spremljavi zboru. Ta pesem je v Maroltovi preprosti prireditvi in ne malo radi izrednih liričnih tenorjev na obeh koncertih kar najbolj vžgala.

»Potrkan ples« (V. Ukmar) je primer gorenjskega kmetskega plesa. Šegavo besedilo je dobilo plastičen izraz v Ukmarjevi prireditvi, le na enem mestu prekine plesni ritem, lirična meditacija, katere uvodni prehod je izredno močan; konec pa izzveni ponovno v plesnem ritmu:

»Fántjè, deklíèè vi,
bas nam že hdó renčí,
hój! hèi! hòj! hèi!
kri se razgrèi!«

Dolenjsko. »Čukova ženitev« (V. Ukmar) je prirejena v obliki trodelnega scherza na vodilni motiv: »Čuk sie je aženu tralala...«, ki ga prireditelj spretno prepleta in komplicira, moramo pričujočo vokalno pesem upravičeno uvrstiti med tehnično najtežje pesmi naše vokalne literature. Človeku se zdi, da včasih prebija kompozicija ozke meje vokalnega zboru, zlasti tenorji imajo težavno nalogo, ki jo jedva zmaguejejo. Dvomim, da zmore še kateri zbor v naši domovini ta trdi oreh.

»Ribniška himna« (F. Marolt) združuje več ribniških stanovskih pesmi. Vsa navihanost, brihtnost premetenega in vedno veselega Ribničana je dobila izraz v pričujoči »himni«. Petje v ribniškem govoru podčrtava vso naravnost neizčrpnega humorja in celo filozofskega motrenja mirljivosti stvari:

»ku ruóbu usó predá
nej dnárja nej blagá.«

Maroltova priredba in interpretacija je zadočila harmonski izraz v zboru, ki je nenadkriljiv in ga ne morejo v tej karakteristiki naše narodne pesmi prikazati zbori drugih narodov.

»Kanigalilejska ohcèt« (F. Marolt) je stara epska pesem in danes že edinstven primer. Zdravico je pel g. Puš na moč verjetno v smislu naših očetov-starejšin, deklamatorično s spremljevanjem zboru. Mislim, da je zapisal napev † dr. St. Vurnik na Dolenjskem, menda tik pred smrtjo, rešil je tako biser narodne pesmi, ki je posebno žlahten. Marolt je izoblikoval njeno svojstveno

epiko v prireditvi, ki se narodnem tonu sila prilaga.

»Furmanska« (M. Tomc) je stanovska pesem naših furmanov, ki pojejo o sebi:

»Góršeh fántu na svóitu nei
kot sa tei mláde furmánei.«

Podobno se hvali ta stan kakor ribniški Urban:

»Jast hvalet se ne sméjm,
le túlku vam povejm,
de take róobe nej
ne ljete ne drgej.«

Furmanska je slika veselega furmanskega življenja mladih furmanov, katerim lete srca deklet sama po sebi v naročja:

»Kóji sa túie, úz je túi,
ti mláde fúrman se pa múi!«

V Tomčevi obdelavi je morda premalo fantovske razposajenosti, erotičen moment je prikazan lirično, kakor nalašč za blesk naših tenorjev.

»Od žeganega britofa« (M. Tomc) je pravcata pogrebna pesem izredne lepote, čeprav je žalostna, nosi v sebi nekje na dnu klice šegavosti zdravega dolenskega rodu:

»Tam néj zálast, nej skerbi
jen túdi ne špetíra,
král per pétlarji leži,
pa se prav neč ne zbera.«

Recitatorični napev je Tomc do dobra obdelal in se v tej pesmi morda najbolj približuje preprostosti narodnega napeva. Pričujoča pesem je bila mogočna zaključitev letošnjega pevskega programa:

»Zdej pa enmál premíslemo,
de bo tréba umréti
jen pabožno vzdíhnemo
k nebeškemu áčete,
dé b' bli zbrán' na sódne dan —
na désne strán'!«

APZ leto za letom tehnično napreduje, Maroltova pevska šola očituje smotrnost pevske vzgoje posameznika za zbor. Material ubrano zveni, dinamično je gibek v vsej razsežni skalji pevskih možnosti. Podčrtati je treba izoblikovanost APZ-a; je to slovenski zbor s posebno noto, ki pred slehernim strokovnim zborom tujih narodov očituje lastne poteze našega naroda, v razliki n. pr. od češkega ali ruskega zbora kakor tudi zborov vseh ostalih narodov. Te lastnosti niso same po sebi dane, Marolt je izoblikoval latentne energije v korpus, ki že sega v vrhove nadpovprečnosti. Vendar bi vodilo stremljenje samo po tehnični izpiljenosti in izglajenosti do zadnjih možnosti v artizem, ki ga zavira trudapolno iskanje novih form narodne pesmi in interpretaciji zrelišča stilno-kritičnih kriterijev. Tu se porajajo tako težavni problemi, da primanjkuje časa za golo tehnično virtuoznost, kar daje zboru v Maroltovi interpretaciji nekaj improviziranega, na koncertnem večeru priborjenega in sproti ustvarjaljočega.

Tipično za ozkost našega kulturnega življenja je, da ne najdejo nadpovprečne vrednote kulturnega ustvarjanja strokovne ocene. Izjeme so redke v znanosti in umetnosti. Narodna pesem v Maroltovi interpretaciji, priredbe (Tomc, Marolt, Ukmar) še niso bile ocenjene in vrednotene s strogega vidika, katerega ne bega pripadnost struj in osebna ambicija.

Razveseljiva je reputacija APZ-a v najširših krogih. Oba koncerta sta popolnoma napolnila dvorano in publika je verno sledila težkemu programu v resnični in iskreni želji po džemanju. APZ-u more biti vsaj mala uteha za žrtve in pobuda k novemu delu. Naj se zbor ne plaši naporov, da ponese našo narodno pesem v svet, nimamo skrbi, da je naši fantje ne bodo dostojno predstavili tujcu, ki komaj ve, da živimo, še ne sanja se mu pa ne o prelepi pesmi, ki jo poje stoletja naš rod.

Koncerti APZ-ja so pobudili diskusije o narodni pesmi in njeni prireditvi, o narodnem jeziku v glasbi itd. V naše mrtvilo je prišlo novo življenje. Malenkostno bi bilo iskati dlake v jajcu pri zboru, ki opravlja tako razsežno in izvirno delo, uverjen sem, da hrani marsikatera prireditelja narodne pesmi nadčasovne vrednote, toda o tem odloča — čas, ki je bol pravičen od ljudi, ki skrivajo najčestje svoje interese pod skrbno pripravljenimi krinkami.

Za jesensko žetev nam obeta APZ prerez slovenske duhovne pesmi iz edinstvene dobe naše reformacije.

OB PETNAJSTLETNICI UNIVERZE.

6. FILOZOFSKI SEMINAR.

Ob pregledu dela posameznih seminarjev in institutov univerze se nam je ustaviti ob filozofskem seminarju.

Ta seminar bi moral biti stržen univerze, žarišče dela in iskanja po spoznanju in resnici, resničen usmerjevalec studija, ob katerem bi zajemale in se poglabljale razne stroke ne le filozofske, ampak tudi drugih fakultet. Naš filozofski seminar je prazen. Mi ne iščemo pri njem in ne živimo ob njegovem iskanju.

Kot morda noben drug je filozofski seminar vezan na delo, usmeritev in osebo svojega vodje.

Predstojnik filozofskega seminarja g. prof. Vebber je preživel v dobi od zasedbe stolice nekoliko preusmeritev: iz dogmatičnega, zgolj logično usmerjenega Meinongovega učenca, se je po letu 1928 zares psihološko usmeril, zadnje čase pa zanika svoje lastne dosedanje sisteme in izsledke. Vse njegovo delo obsega le majhen krog iz področja filozofije. Toda kot v predavanjih ni možno oporekati izbiri profesorjeve teme predavanja, bi se moral baviti seminar tudi z drugimi področji svoje stroke, premotrivati delo drugih filozofov, čeprav na podlagi Vebrovih naukov. Nič tega se ne dela. Že nekaj let se drži seminarja tradicija nekake malomarnosti, ki se izraža v tem, da seminarske ure često odpadejo, da jih je v celem semestru komaj par in da se seminar ne drži programa, ki je bil napovedan. Seznam predavanj sicer napoveduje v seminarju mnogoobetajoči »pregled in pretres novejših filozofske književnosti«, v začetku semestra je tudi izdelan načrt, do katerega izvedbe pa ne pride, tudi če so referati študentov pripravljeni. Delo seminarja se namreč omejuje le na razgovor o predavanjih prof. Vebra in obravnavi nejasnih mest v njih.

Tako pravega seminarja sploh ni.

Ni tistega nemirnega iskanja, ki je s svojimi večnimi trenji tako zelo značilno za dober seminar. Ves razgovor je le nekako igranje s pojmi, nikdar ne gre za stvar, profesorjeva skrb pa je osredotočena na to, da vzdrži nekako ravnotežje, da bi se kdo ne dvignil. Atmosfera seminarja je obupna. Res skuša obdržati profesor videz neke znanstvene objektivnosti, toda nihče se ne more otresti vtisa, da skrbno bdi nad vsakim poskusom zastranitve od njegovega pogleda in nazora, da s preostro in jedko ironijo ubija poskus resničnega samolastnega hotenja in da raste le s tem, da nasprotnika pobija. V takih razmerah se je izredno težko prebiti študentu, ki išče spoznanj tudi izven kroga profesorjeve miselnosti in se ne podredi njegovemu sistemu, lahko in dobro pa uspevajo podrejeni duhovi.

Tu je tudi vzrok, da kljub obilici doktorjev, ki jih je dal ta oddelek, nimajo danes v javnosti njegovi absolventi skoro nobenega znanstvenega slovesa in da tudi v tej panogi nimamo znanstvenega naraščaja, ob katerem bi mogli bodro gledati v bodočnost univerze. Če si to privošči ena izmed triintridesetih nemških univerz, je to za njih narodni in kulturni razvoj popolnoma vseeno, toda za nas je to spoznanje grenko.

Ker je profesorjevo predavateljsko delo ozko in se omejuje le na področju iz psihologije (letos predava uradno sicer spoznavno teorijo, a je v stvari zopet le psihologija), katerih nepopolne štiri tedenske ure zdaleč ne zadoščajo potrebam stroke, bi moral glavno težo dela prevzeti prav seminar. Tu se zelo težko čuti pomanjkanje dveh profesorjev, kajti ogromna snov filozofije bi ne smela ležati samo na enem. Tu tudi marljiva gospa Sodnikova s svojimi predavanji iz zgodovine filozofije ne more razbremeniti g. prof. Vebra, tudi če odračunamo vse ostale momente iz te zveze.

Seminar zelo ubija tudi veliko število pedagogov, ki se za stroko ne zanimajo, morajo pa polagati iz nje izpite. Zakon, ki je dovolil absolventom učiteljskega študija na univerzi, a omejil to dovoljenje le na pedagoško skupino, je bil nesrečen. Tako tudi to dejstvo v zadnjih letih le še podpira nagnjenje k vse manjšemu upoštevanju važnosti seminarskega dela, ker iz množice članov seminarja ne prihajajo kvalitativna dela. Na drugi strani pa ta pasivna množica otežkoča ožji medsebojni stik slušateljev čiste filozofije.

Toda kljub vsemu ni v tem vzrok slabega seminarja. Kajti, če stremi profesor nenahoma za

dobrim seminarjem in postavlja zahteve in pogoje, ki jih študent ne more obiti, če hoče do svojih izpitov, se bo študent prilagodil in delal ter našel prav v takem seminarju veselje in zadovoljstvo. Forej zavisi kakovost seminarja kljub vsemu od profesorja.

SOCIJALNA STRUKTURA SLUŠATELJEV NAŠE UNIVERZE.

(Gradivo iz arhiva Akademске akcije.)

V zadnji številki »Akademskega glasa« smo osvetlili strukturo slušateljstva na naši univerzi z ozirom na njegov socijalni izvor. Videli smo, da sestavljajo gros slušateljev sinovi in hčerke iz uradniških krogov (nad ¾ vseh slušateljev), dočim je kmetski in delavski sloj zastopan izredno slabo. Če pa primerjamo sestavo slušateljstva, razporejenega pod istim vidikom v okviru posameznih fakultet — tozadevne številke smo navedli že v prejšnji številki Akademskega glasu — se nam pokaže omembe vredna posebnost pri teološki fakulteti. Dočim se namreč pri ostalih fakultetah gori označeno razmerje bistveno ne izpremeni, opazimo, da pri teološki fakulteti akademiki-teologi, ki pripadajo kmetskemu sloju, sorazmerno močno prevladujejo (54% vseh akademikov-teologov). Razlog je v tem, da je teološki studij izredno tesno povezan z duhovniškim poklicem, tedaj s službo v Cerkvi. To dejstvo pa se ne izraža le v tem, da zahteva teološki študij kot predstopnja duhovniškega poklica od akademika-teologa že vso ono od drugih posvetnih poklicev povsem različno notranjo dispozicijo, ki je pri kmetskem sloju najmočnejše ohranjena, ampak zlasti tudi v okolnosti, ki naj jo posebej povdarimo, da skrbi cerkvena organizacija povsem drugače za svoj naraščaj tako s smotreno izbero kot dejansko materialno pomočjo, kakor to zaman pričakujemo od drugih javnih korporacij, zlasti od države.

Omenimo naj še, da je na drugi strani odstotek kmetskih in delavskih otrok še posebno nizek na medicinski in tehnični fakulteti, kar je očitno v zvezi s sorazmerno dragim studijem na omenjenih fakultetah.

Če pritegnemo k vzporeditvi slušateljev po njih socijalnem izvoru še diferenciacijo po spolu, se nam pokaže sledeča slika:

	moški	ženske
kmetski	132	12
delavski	23	0
drž. uradniki	444	69
zas. uradniki	235	52

Mi vidimo, da je pri dekletih, ki študirajo na naši univerzi, prepad med kmetskimi odn. delavskim ter uradniškimi elementom še močnejše izražen kakor pri moških slušateljih. Razlog moramo iskati deloma v tem, da konzervativna miselnost, ki prevladuje na kmetih, višji izobrazbi kmetskega dekleta sploh ni naklonjena, ne glede na to, da postavljajo materialni in socijalni pogoji akademskega studija dekletu večje ovire kot fantu.

Po posameznih fakultetah so zastopani slušatelji odnosno slušateljice v sledečem razmerju:

Filozofska fakulteta:		
	moški	ženske
kmetski	38	6
delavski	9	0
drž. uradniki	70	19
zas. uradniki	40	28

Juridična fakulteta:		
	moški	ženske
kmetski	67	2
delavski	8	0
drž. uradniki	218	24
zas. uradniki	121	16

Medicinska fakulteta:		
	moški	ženske
kmetski	7	4
delavski	0	0
drž. uradniki	34	16
zas. uradniki	17	8

Na tehnični fakulteti je vpisanih samo 18 deklet (od teh je stat. pole izpolnilo 11). Podrobnejše razporeditve zato sploh ne navajamo, ker ne bi imelo to pravega smisla.

Povdariti moramo tudi, da so podatki o dekletih na filozofski fakulteti zelo nezanesljivi, ker je

izpolnilo statistične pole od vseh na filozofski fakulteti vpisanih deklet (t. j. 164) komaj dobra tretjina (75). Ta zarota proti poskusu statističnega štetja naših kolegic iz filozofske fakultete nas tem bolj preseneča, ker so slušateljice na ostalih fakultetah izpolnile statistične pole izredno vestno in v polnem številu.

UNIVERZITETNI SENAT SE ŠE NI ODLOČIL ZA ZIDAVO.

V petek 5. aprila je imel univerzitetni senat sejo, na kateri je imel na predlog Akademске akcije odločiti, če prične z zidavo univerzitetne biblioteki. Kakor je Akademski glas že poročal, je sedaj na razpolago ca 600.000 Din, dovolj za zgraditev stavbe do prvega nadstropja. Univerzitetni senat pa ni prišel do končne odločitve. Preden definitivno sklene gradnjo, so hoče še natančno informirati, kako je z banovinskim denarjem in z denarjem Univerzitetnega zaklada.

Po informacijah, ki so jih dobili odborniki Akademске akcije pri načelniku finančnega oddelka g. dr. Orlu, je vsota 200.000 Din iz lanskega banovinsk. proračuna že naložena pri Banovinski hranilnici. Za 200.000 Din iz banovinskega proračuna za l. 1935/36 pa bomo morali počakati do maja, ko stopi novi banovinski proračun v veljavo. Ker finančno ministrstvo ni odobrilo novega banov. proračuna, si mora banovina v aprilu pomagati z dvanajstino. Po zatrdilu g. načelnika dr. Orla ni nikake nevarnosti za denar, kljub velikemu zmanjšanju banovinskega proračuna, ki ga finančno ministrstvo zahteva.

Kar se tiče denarja Univerzitetnega zaklada, je odbor tega zaklada stavil že lani svoj denar v znesku 300.000 Din univerzitetnemu senatu na razpolago za zidavo in ni torej nikakega povoda, da bi se bal letos za ta denar.

Tako ima univerza letos na razpolago že 800.000 Din, kar bi zadostovalo za finansiranje gradbenih del do avgusta, ko bo sprejet novi državni proračun in pride denar od države v znesku 7.500.000 Din, s katerim bi v jeseni zgradbo spravili pod streho. Ker skoro ni verjetno, da bi vlada črtala ta kredit iz svojega proračuna, saj bi bilo to v nasprotju z zahtevo pokojnega vladarja in v nasprotju s sklepom dveh vlad, bomo ta denar že v jeseni dobili. Zato je bojazen, da je preuranjeno začeti z zidavo, dokler ne dobimo vsega denarja, neupravičena in bi stvari vsako zavlačevanje samo škodilo. Nasprotno pa bi začetek gradnje biblioteki pri nas in v Beogradu stvar pospešil, da bo imela naša akcija v poletju, ko se bo odločevalo o novem proračunu, veliko lažje stališče.

Ker je vprašaje univerzitetne biblioteki toliko dozorelo, je čas, da univerzitetni senat pokrene vse za realizacijo obljube dr. Marušiča, ki nam je kot ban dravske banovine obljubil prispevek banovine 2.000.000 Din.

Ne glede na vse to, pa je Akademska akcija, ko je stavila senatu predlog, da prične z zidavo, imela pred očmi dejstvo, da je sedaj skrajni čas za začetek gradbenih del, če hočemo začeti zidati še v letošnjem letu. Čakati do jeseni bi pomenilo izgubo celega leta, kajti stavbe bi letos potem ne mogli dovršiti. Radi betonskih temeljev, pa bi bilo za stavbo nevarno, če bi prezimila nedovršena. Preostalo nam ne bi ničesar drugega, kot z vso stvarjo počakati do prihodnje pomladi. Ni treba razlagati, kolika in kakšna škoda bi bila s tem povzročena ne samo sedanji licealni biblioteki, ampak tudi nam študentom.

Prepričani smo, da bo univerzitetni senat pri svojem sklepu upošteval vse te razloge in upamo, da bo upošteval stališče študentov, ki na podlagi svojega dveletnega nemajhnega dela za biblioteko upravičeno pričakujejo, da bo ugodil predlogu Akademске akcije — da da takoj nalog za začetek gradbenih del za univerzitetno knjižnico.

SVOJE NAROČNIKE

prosimo, da poravnajo naročnino. Niti ne zavedajo se, koliko težav nam delajo z nerednim plačevanjem!

Prihodnja številka lista izide po velikonočnih praznikih v petek, dne 26. aprila t. l.

NAŠE MUZEJSKO IN ARHIVSKO VPRAŠANJE.

V »Akademskem glasu« od 12. februarja t. l. je izšel članek pod naslovom »Za ustanovitev osrednjega arhiva«, kjer je označena važnost naših arhivov ter očitano njihovo sedanje stanje, ki je vse prej kot zadovoljivo. Zato bi bilo treba misliti na ustanovitev osrednjega arhiva, kjer bi se zbirali dokumenti in koncentriralo raziskavanje slovenske zgodovine. Članek omenja dve praktični poti do tega cilja: po prvi naj bi se namestil arhiv v prostorih novega poslopja univerzitetne knjižnice, po drugi naj bi pa zavzel svoje prostore v delu muzejskega poslopja, odkoder naj bi se preselile nekatere zbirke v novo ustanovljeni Mestni muzej in pa v Obrtni muzej, ki ga namerava ustanoviti Zbornica za TOI. Ob sklepu apelira članek na vse interesirane in kompetentne faktorje, da povedo svoje mnenje o teh načrtih.

Ta naš apel v javnosti ni našel odziva. Pač pa se je medtem poleg že omenjenih načrtov, ki jih je naš list povzel predvsem po dr. Malovem članku v »Znanstvenem vestniku«, pojavil še tretji načrt, o katerem naj tu informiramo naše čitatelje.

»Jutro« od 24. februarja je priobčilo med »Domačimi vestmi« novico, da je ban g. dr. Puc podpisal odlok za gradbo uradnega poslopja banske uprave v Knafljevi ulici in na Muzejskem trgu po Plečnikovem načrtu, ki bo stalo 6 milijonov dinarjev. Pri tem gre za projekt, po katerem naj bi se vsi banovinski uradi koncentrirali v Knafljevi ulici, reprezentativni prostori pa v sedanjem muzejskem poslopiju, medtem ko naj bi se muzej preselil v sedanjo bansko palačo na Bleiweisovi cesti.

K temu projektu se je v javnosti oglašil samo ljubljanski podžupan g. Evgen Jarc, ki je napisal v »Slovenec« od 16. marca članek pod naslovom »Zazidava Muzejskega trga«. Iz članka posnemamo, da je imela »Jutrova« vest v mislih projekt tehničnega oddelka na banovini, ki predvideva enoten kompleks banovinskih poslopij ter bi bil izvedljiv v 6—10 letih; proračun bi iznesel 20 milijonov Din. Od tega projekta se pa razlikuje Plečnikov načrt, ki predvideva le delno zazidavo Muzejskega trga, a brez uporabe muzejskega poslopja za banovinske svrhe. Po Plečnikovi zamisli je idealno mesto za muzej ljubljanski grad. G. podžupan objavlja v članku tudi florisa obeh načrtov in se končno izreka za Plečnikovo zamisel.

Mi zaenkrat te vesti samo beležimo. Njihova važnost za nas je v tem, da nam dajejo upanje, da bo prišlo naše muzejsko in arhivsko vprašanje, ki spada med naša najaktualnejša kulturna vprašanja, vendar že enkrat z mrtve točke. Podoba je, da imajo banovina, mestna občina in Zbornica za TOI namen, da nekaj naredijo. Seveda pa so to šele začetki in obstoji dvojna nevarnost: da ostane pri teh začetkih ali pa da se ustvari nekaj slabega. Prilike, ko je mogoče pri nas v kulturnih zadevah kaj doseči, so redke in zato je treba tem bolj paziti, da jih ne zamudimo. Zaenkrat naj samo ponovimo apel, ki smo ga izrekli že v svojem februarjskem članku: vsi oni, ki so merodajni ali pa interesirani pri naših arhivih, muzejih in projektih, naj izrečejo javno svoje mnenje. Razvije naj se javna diskusija. Potem se bo že našla kaka rešitev in pot do cilja.

KAKO ŽIVI ŠTUDENT V CAMBRIDGE-U?

Vladimir Pertot, Cambridge.

Ko pride študent, tujec, prvič v Cambridge, je jako začuden, ker ga šofer na zahtevo ne zna odpeljati na univerzo, temveč ga začudeno gleda, kaj pravzaprav hoče. V Cambridgeu ni univerze, kajti ves Cambridge je univerza. V mestu je kak poldrugi tucat collegeov. To so velikanska starinska poslopja s prav takimi dvorišči, v katerih so stanovanja študentov. Tak college je zelo dobro organiziran, da v vsakem pogledu oskrbuje študenta. V njih stanujejo tudi profesorji, ki imajo v collegeih svoja predavanja, na katera prihajajo tudi študenti iz drugih collegeov. Posebno dobro obiskana predavanja, za katere bi v malih predavalnicah collegea ne bilo dovolj prostora, so v eni izmed velikih predavalnih dvoran, ki jih je polno raztresenih po mestu. Čimveč znamenitih profesorjev ima, tem večji sloves uživa

college. Profesorji posameznih collegeov sestavljajo univerzitetni senat. Radi take organizacije znamenitega univerzitetnega mesta ni v njem univerze v kontinentalnem pomenu te besede.

Slušatelj univerze postane, kdor je sprejet v enega izmed collegeov. So nekatere izjeme, v katere pa se tu ne bomo spuščali. Član collegea ima pravico do stanovanja in celotne oskrbe. Stanovanje obstoji navadno iz spalnice in običajno zelo dobro opremljene sobe, v kateri prebiva študent čez dan. Neprenehoma plapolajoči ogenj v angleškem kaminu starinske sobe in skrbna postrežba slug omogočata jako prijetno življenje in delo v študentskem domicilu. Domačnost teh sob je podlaga izredno razvitega družabnega življenja, ki vlada v »mestu brez javnih zabav«. Najbrže nikjer na svetu študentje medsebojno ne izmenjavajo toliko kosil, večerij in privatnih zabav kakor tukaj. Popoldne se pije čaj sploh samo v družbi. Razlog za vse to pa je tudi v tem, da študirajo radi draginje, ki je v Cambridgeu, tam le dobro situirani mladi ljudje.

Družabni način življenja je prinesel v Cambridge posebno etiketo, ki se ne sklada z obče znano angleško. Parola tega družabnega občejanja je: »Proč z viktorijansko konvencionalnostjo!« Vsa družabna okorelost, ki se imputira kot karakteristika Angleža, je neznana v vzgojnem mestu. V kolikor v resnici obstoji, se je navzame študent šele, ko se po končanih študijah vrne iz univerzitetne države v Anglijo. Dokler je v Cambridgeu, se obnaša kakor mu prija, kar je tem lažje, ker je obdan z enako mislečimi. Neženiranost nastopi že po drugem ali tretjem sestanku dveh novih znancev. Ko je serviran in popit čaj, si vsak najde položaj, ki mu je najprijetnejši: prvi se raztegne po divanu, drugi izravna višino nog z višino glave s tem, da jih prekobali čez naslanjalo fotelja, tretji se zavalji na tla ob ognjišču. »Help you self«, je fraza, s katero se gostitelj že v začetku reši dolžnosti vsakega ponujanja: »Pomagaj si sam!« Vsak govori, kar mu ugaja, ostali ga poslušajo — če jih zanima. Nasprotno pa ni nevljudno, če se ne izpregovori nobena beseda vse popoldne. Pogost je pojav, da se prijatelja brez besede sestane pri čaju in ne izpregovori niti enega stavka — se pač ni dalo nobenemu govoriti. Te navade so v začetku posebno neprijetne kontinentalcu. Sploh je v začetku iznenaden radi vse te neženiranosti, kajti po slovesu konzervativne univerze, ki ga ima Cambridge, bi pričakoval, da bo prišel v krog stroge etikete in konvencionalnih verig. Množica vedno skupaj živečih mladih ljudi si je uredila življenje kot ji ugaja. Prav s tem pa je pokazala, kako neprirodne in nepotrebne so ravno vse okorele konvencionalnosti. Kasneje, ko izidejo iz tega kroga in pridejo v okolico, ki je močnejša od njih, jim ta izbije potrebo prirodnega obnašanja.

Glavno zanimanje študenta v Cambridgeu je šport. Ob svobodnem času pa se tudi nekaj uči in hodi na predavanja. Ni športa, za katerega ne bi bilo v Cambridgeu izvrstne prilike. Večina študentov investira svoj čas v veslanje, v to slavno tradicijo Oxforda in Cambridgea. Način izvajanja tega športa je tako poglavje v življenju univerzitetne države, da bi bilo zanimivo izpregovoriti o priliki o njem podrobnejše. Ostale študente pa pritegujejo atletika, jahanje, nogomet, rugby, hockey, tenis itd. Collegei zelo podpirajo razvoj vseh vrst sporta (veslanje je od njih naravnost financirano), in vsak ima veliko športno igrišče, kjer »delajo« njegovi člani. Vsak college se trudi, da bi imel čim več univerzitetnih športnih prvakov v svoji sredi, ker spada to k njegovemu dobremu glasu. Univerzitetni prvak v katerikoli športni panogi je visoka osebnost, ki ima poleg drugega pravico nositi posebno svetloplavo jopico in istotak cache-nez.

Na učenje se spravi študent dan ali dva pred sestankom s svojim direktnim predpostavljenim vzgojiteljem. Supervisor, ki je navadno kak profesor, ima nalogo, da ga v treh letih, ki so dana vsakemu študentu do diplome, toliko nauči, da more na izpit. Ta vzgoja se vrši na ta način, da študent navadno po enkrat na teden obiše supervisorja in mu preda doma izdelano, v prejšnji uri dano nalogo. Sestanek traja eno uro, v kateri se predebatirajo vsa težavnejša vprašanja naloge. Prednost tega sistema je v tem, da zna po treh letih povprečni študent iz Cambridgea več kot povprečni študent s kontinenta, slabost pa, da se učenje šablonizira in ubija iniciativnost poedinca. Študent se navadno omeji na izdelavo nalog kot v srednji šoli, sestanki s supervisorjem pa so

pravtako šablonski in razgovori vedno enaki. K temu je težko reči, ali so naloge, ki jih daje supervisor študentu zato razmeroma majhne, da bi imel študent dovolj časa za šport, ali pa mu ostaja toliko časa za šport, ker so naloge majhne.

Splošno se kontinentalni študent uči več kot pa študent v Cambridgeu in najbrže tudi več kot angleški študent sploh. V pogledu znanstvenega napredka opisani sistem ni najidealnejši in ga na kontinentu najbrže ne bodo nikdar kopirali. To že zato ne, ker bi bilo težko najti kjerkoli v Evropi koncentrirane na enem mestu tako bogate fondacije, ki omogočajo tak sistem. Kljub temu bi ne bilo opravičljivo, če bi zanikali vsako vrednost angleškega vzgojnega sistema za potrebe, ki jih ima današnja Anglija. Ne smemo namreč pozabiti, da imajo Angleži kolonije, ki so po številu prebivalstva in površini dosti večje kot pa britski otoki. Te kolonije leže po večini v nezdravih klimatičnih predelih. Za upravo teh kolonij ni tako važna intelektualna moč upravnih uradnikov, ki itak dobivajo podrobna navodila in naloge iz Londona, kolikor njihova telesna odpornost proti klimatičnim nevspečnostim in spretnost v fizični borbi z domačini. Če pogledamo vzgojni sistem angleške univerze s tega stališča, vidimo, da producira prav tisti material, ki ga današnja politika Anglije potrebuje. Športno odlikovanje za časa študiranja v Cambridgeu je eno izmed priporočil, ki daje prednost kandidatu za službo pri kolonialnem ministrstvu.

Z druge strani pa daje študentu, ki se hoče posvetiti znanosti in ima dovolj lastne iniciativnosti, polno možnosti naglega napredovanja v svoji stroki, kajti v Cambridgeu je cela vrsta specialnih bibliotek, laboratorijev in poskusnih postaj, ki so vse jako bogato opremljene.

Kljub temu, da dajejo jako bogate ustanove collegeov precej štipendij, izključuje visoki življenjski standard, ki ga je prisiljen držati v Cambridgeu vsak študent, ubožne sloje angleškega prebivalstva od univerzitetnega študija. Ugovor proti takemu vzgojnemu sistemu bo težko našel odmeva. Od konzervativcev vladana Anglija danes nanj niti ne poskuša dati odgovora.

ZNANSTVENI VESTNIK.

AKADEMSKA ZALOŽBA.

Akademska založba podjetno izdaja napovedane publikacije, o katerih je deloma že poročal naš tednik, o ostalih nameravamo še spregovoriti.

V drugem zvezku Znanstvenega vestnika piše dr. Rajko Nahtigal: O pomenu, potrebi in nalogah Akademije znanosti v Ljubljani. O pomenu Akademije znanosti med Slovenci v dvajsetem stoletju še posebej razglablja je menda odveč tudi za onega, ki je le v rahlih zvezah z našo kulturno rastjo. Pisec vidi za bodočo Akademijo glavno nalogo v sledečih smereh: v zbiranju gradiva, organizaciji ekspedicijskih, kritičnih edicijah, ter objavljanju znanstvenih izsledkov. Te naloge ne more vršiti posameznik, marveč znanstvena institucija kot jo imajo vsi omikani narodi v svojih Akademijah. Naši sosede Hrvati in Srbi so v tem pogledu mnogo srečnejši. Njihove znanstvene institucije izven univerze so tudi od države dotirane. Slovenci so vsa leta našega skupnega življenja trudimo zaman v tej smeri. In vendar nam naši južni bratje ne morejo očitati, da ni še prišel za nas čas, da nimamo kvalificiranih znanstvenih delavcev.

V okvirju Akademije znanosti je rešiti nešteto znanstvenih problemov, v prvi vrsti tistih, ki zadevajo naš teritorij, našo preteklost in našo sedanost.

Posamezna društva, kakor: Znanstveno društvo za humanistične vede, Pravniki, Slovensko Matico, Geografsko in razna prirodoslovna društva, Umetnostno zgodovinsko društvo, Narodno galerijo i. dr., je treba povezati v skupno matično bazo znanstvenega torišča: Akademijo znanosti.

Nadaljna poročila govore o Slavističnem in Filozofskem društvu, Društvu za pravno filozofijo in sociologijo, o Pridoslovnem društvu, Leonovi družbi, Slovenski šolski matici. Banskem spomeniškem uradu ter o Muzejskem društvu v Ptujju. Pregledno poročilo: Znanstvo v naših revijah (A. G.), bo poučno zlasti za tistega brav-

ca izven Ljubljane, kateremu so težje pristopne številne revije, a hoče biti vendarle o tej ali oni stroki poučen.

O kulturi slovanskih knjižnih jezikov piše S. B. Med književnimi poročili najde bravec kratko karakterizacijo posameznih znanstvenih publikacij ali razprav. V prihodnjih številkah bi kazalo to poročilo še razširiti, kajti o naših razpravah in delu naših znanstvenikov piše le kratko dnevno časopisje, sicer pa je mnogo del prezrtih, zamolčanih in za javnost nekako nepublikiranih. V tej smeri mora Znanstveni vestnik opravljati dragoceno službo.

Naš tednik opozarja akademsko mladino na Znanstveni vestnik, ki izhaja štirikrat na leto in ji priporoča, naj pazno zasleduje njegove dokeske.

VEČER SLOVENSKE SOCIALNE LIRIKE.

Vnizu akademskih prireditev je bil zanimiv poskus »Triglava«, ki je priredil 9. t. m. v dvorani pri Mikliču večer slovenske socialne lirike s splošnim literarno-zgodovinskim uvodom in izborom pesmi socialnega značaja pesnikov Prešerna, Gregorčiča, Stritarja, Aškercarja, Župančiča, Seliskarja, Srečka Kosovela, Klopčiča, Čufarja, Brnčiča, Faturja in Rojca.

Uvod je povdaril, da pesmi niso izbrane zgolj po njih ideološki višini in dozorelosti, ampak že po snovi, po socialnem motivu samem in karakteriziral posamezne pesnike z ozirom na njihove opredelitve, socialno čustvovanje in pripadnost.

Težišče večera je bilo na recitacijah. Deveterica tovarišic in tovarišev si je razdelila posamezne pesmi in pričela s Prešernom. Vest o prireditvi je vzbudila odobravanje in napolnila dvorano, ki je vsa radovedna s tihim pričakovanjem sprejela pesmi. Nekateri pesmi so bile podane s finim občutjem in dramatično silo, pri drugih pa smo zopet pogrešali izklesanih interpretacij, da bi kot misel, ki je vodila ta večer, vplivala tudi pesem po svoji umetniški obliki. Posebne težave je delala recitatorjem, ki so bili po večini iz Štajerske, izgovarjava knjižne slovenščine, kjer so se posebno bili široki in ozki e-ji in o-ji. Ponekod pa je motil tudi patos, ki se je bil z vsebino pesmi; kajti nikjer ni zapisano, da mora recitator povedati najintimnejšo posnikovo izpoved najglasnejše. Izgledalo je, da so imeli prednašalci še najtoplejši odnos do Kosovela in Klopčiča, lepa in mehka je bila Prešernova Nezakonska mati in odlomki iz Župančičeve Dume. Nekoliko je motil red, ki je mešal pesmi raznih avtorjev. Kljub tem nedostatom je bil večer lep. Kazalo bi prirediti večer socialne proze.

Zanimiv je bil med izvajanjem pogled po dvorani — vase pogreznjeni mladi ljudje.

PO UNIVERZI.

OBČNI ZBOR DRUŠTVA SLUŠATELJEV FILOZOFŠKE FAKULTETE

se je vršil 6. aprila popoldne v zbornici na univerzi ob precejšnji udeležbi članstva. Tudi ta občni zbor med ostalimi zbori tega društva ni delal izjeme, pri poročilih je bilo vse mrtvo in tiho in izgleda, da morajo v interesu gotovega društva ali kluba člani opravljati svoje dolžnosti le pri volitvah, vse ostalo jih ne briga mnogo. O vseh različnih in tudi zelo močnih klubih društva ter njih delovanju ne izvemo ničesar drugega, kot to, da je toliko in toliko članov plačalo članarino (zopet samo zato, da imajo volilno pravico) in nič več. Vsekakor zelo malo. Edino izjemo je napravil letos pedagoški klub, ki je s svojimi stvarnimi predlogi prinesel v zborovanje malo več življenja. Premnogo pa se je izgubljalo besed o strokovnosti nekaterih predlogov, ko je vendar jasno, da so vsa vprašanja, ki se tičejo vseh študentov strokovna vprašanja, o katerih je treba razpravljati na redkih, dovoljenih študentovskih zborovanjih in ne v različnih odborih. In še to se je dalo opaziti, da bi radi bili vsi študenti enotni in solidarni, pa menda ne smejo biti ali se ne upajo. Na zadnje zahtevo po zidavi univerzitetne biblioteke pa se je žalibog polagalo premalo pažnje, ker se je tovarišem že mudilo in po njih mnenju spada morda to vprašanje (ker je to splošna študentska zahteva) le v delo

odbora Akcije in ne na občni zbor strokovnega društva.

O posameznih vprašanjih bi se dalo potom glasila informirati vse študente in nikakor ni napačna ideja, da prevzamejo filozofi enkrat iniciativno v akademskem življenju na univerzi. Mogoče bomo potem mogli poročati o kakih uspehih študentov.

OBČNI ZBOR DRUŠTVA MEDICINCEV.

Po poročilih starega odbora so sledile izpremembe pravil: z motivacijo, da bodi društvo medicincev res strokovni klub medicincev, je občni zbor sklenil, da se vrše volitve po proporciju, če je vloženih več list (ostale spremembe so bile le formalne). — Volitve: izvoljena je bila edina vložena lista; preds.: Rot (ki se je izkazal kot dose-danji preds.); podpreds.: Sekulec; tajnik I.: Kenda; tajnik II.: Zidarič; blagajnik I.: Vrtačnik; blagajnik II.: Erker; knjižničar I.: Poljanšek; knjižničar II.: Gabrovšek; gospodarica: Flis. — Utemeljeni so bili 3 samostojni predlogi, vsi sprejeti z aplavzom: društvo naj za člane prireja predavanja med strokovnjakov in znanstvene ekskurzije; 2. društvo se priključi resoluciji svetovnega kongresa zdravnikov proti vojni; 3. javnost se informira o položaju, t. j. eksploataciji volonterjev. Med slučajnostmi je bilo važno poročilo o stanju borbe za kliniko: ugotovitev, da pri odločilnih ljudeh nismo še našli razumevanja za to delo; sklep, da more delo odbora dvanajstotice za kliniko uspevati le v tesnem sodelovanju z Akad. akcijo za izp. univ. v Ljubljani.

IZ RUDARSKEGA ODDELKA.

Slušatelji rudarskega oddelka so se v zadnjem času precej razgibali. To je pokazal izredni občni zbor v februarju in redni občni zbor 4. aprila. Najvažnejše vprašanje, o katerem se je razpravljalo, je bilo vprašanje podpor in štipendij ter podpor za ekskurzije slušateljev rudarskega oddelka, za katere so te ekskurzije neobhodno potrebne. Soglasno je bila sprejeta resolucija na ministrstvo za šume in rude, v kateri se zahteva, da se podpore in štipendije delijo v rudarskem oddelku v Ljubljani v sporazumu z odborom kluba. Poleg tega se zahteva, da ministrstvo za šume in rude vnese v svoj vsakoletni proračun postavko za ekskurzije rudarskega oddelka v Ljubljani. Glede ferijalnih praks se je naprosilo ministrstvo za šume in rude, da zahteva od vseh privatnih rudniških podjetij obvezno podeljevanje ferijalnih praks slušateljem rudarstva v Ljubljani.

Resolucija je bila izročena predstojniku rudarskega oddelka gosp. univ. prof. ing. Gostiši, ki je spoznal upravičenost naših zahtev in jo je, kakor smo slišali na zadnjem občnem zboru, osebo izročil g. ministru za šume in rude in jo krati podprl. Ugotavljamo to razveseljivo dejstvo, ker je to eden redkih primerov skupnega nastopa slušateljev in profesorjev.

VPIS V FERIJALNI SAVEZ.

Vpis v Ferijalni savez se je pričel. Opozarjamo tovariše, da se čimprej vpišejo, da bo mogoče vsem pravočasno izdati legitimacije. Na položnice, s katerimi pošljete vpisnico, označite sigurno tudi fakulteto. Slike, na katere napišite ime, priimek in fakulteto, vrzite v nabiralnik F. S. v avli univerze. Prispevek znaša Din 40, za one, ki ne plačajo šolnine, Din 35. Pristopnic ni treba letos izpolnjevati. Poročamo tudi vsem članom, da je odbor F. S. izposloval, da bodo člani F. S. lahko dobili legitimacijo SPD za prispevek Din 5. Podrobno objavimo na deski v avli univerze.

Ne trošite denarja po nepotrebem...

Moderna menza

»NOVA KUHINJA«

Aleksandrova cesta 5/I.

Vam nudi prvovrstno hrano po izbiri jedilnega lista. Kompletno kosilo Din 10.— ali 8.50, kompletna večerja Din 6.—. Abonenti popust.

Priporočamo se

najmoderneje urejena lekarna

DR. G. PICCOLI

Ljubljana (nasproti nebotičnika).

Oddajajo se zdravila na recepte za vse bolniške blagajne.